

โรคสัตว์พาหนะในกองทัพบก

โดย

ร.อ. พจน์ ปิยรัตน์ สต. บ.

กองสัตวรัยที่ทหารบก แผนกการสัตวรัย

ในกองทัพบกได้มีสัตว์พาหนะประจำอยู่ตามกรม กองต่าง ๆ แทบทุกแห่งทั่วราชอาณาจักร สัตว์พาหนะเหล่านี้มีชื่อเรียกตามทางการทหารว่า "สัตว์รักษ" การจัดหน่วยสัตว์รักษนั้น เริ่มตั้งแต่เป็นหมู่ หมวด และกองตามลำดับ ซึ่งแต่เดิมนั้นหน่วยทหารนั้นๆ จะใหญ่โตเพียงใด มีสัตว์พาหนะอยู่มากน้อยเพียงไร ทั้งในการจัดกำลังของแต่ละหน่วย สัตว์รักษนั้น เป็นหน้าที่ของแผนกการสัตว์รักษ ซึ่งขึ้นตรงต่อกรมการสัตว์พาหนะ หัวหน้าแผนกการสัตว์รักษในปัจจุบันนี้คือ พ.ท. ชนชนะภิชัยพาณิชย์ ท่านผู้นี้ได้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายทหารสัตว์รักษ เมื่อปี พ.ศ. 2465 นับว่าเป็นนายทหารสัตว์รักษรุ่นที่ 3 (นักเรียนนายทหารสัตว์รักษ มีอยู่ด้วยกัน 4 รุ่น) และท่านได้ครองตำแหน่งมาตั้งแต่ พ.ศ. 2486

ขณะนั้นกองทัพบกมีนายทหารสัตว์รักษประจำการอยู่ไม่มากนัก บางทีสำเร็จการศึกษามาจาก โรงเรียน นายทหาร สัตว์รักษ บางทีสำเร็จมาจากต่างประเทศ (ญี่ปุ่นและ

ฟิลิปปินส์) และบ้างก็จากมหาวิทยาลัยภายในประเทศ และบ้างก็ได้รับกวอบรมเดือนยศชนมาจากนายดับเมือ ครองกรณ พพาท กับอินโดจีนฝรั่งเศส กับกรมทหารม้ากรมเอเชียบูรพา

สัตว์รักษ มีหน้าที่ดูแลรักษา พยาบาล สัตว์ป่วยทุกชนิด พร้อมทั้งให้คำแนะนำในการป้องกันโรคระบาดสัตว์แก่หน่วยกรมกองต่าง ๆ ของกองทัพบกอีกด้วย นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ประสานงานกับ หน่วยงาน ต่าง ๆ ด้านการตรวจอาหารและเนื้อสัตว์ บริโภค สำหรับทหารในกองทัพนั้น ยังไม่ได้ทำกันเป็นกิจระตักษณะจำหรับ ต่างประเทศนั้นเขาถือว่างาน ในด้านนี้สำคัญกว่างาน ในด้านกร รักษา พยาบาลเลี้ยงยอก

สัตว์ต่าง ๆ ที่สัตว์รักษ ต้อง ประดิฟ ใน กองทัพบกขณะนี้ มีม้า พา พ้อ และโค ส่วนโรคที่สัตว์รักษจะต้องผจญอยู่เด่มอๆ นั้น ได้แก่ โรคกราก โรคมองคร้อชรรมตา โรคหน้าวม โรคแอนแทรกด์ โรคสำระตัก โรคเซอว่า โรควินเตอร์เพลด โรคปากและเท้า

โรคไข้ป่า โรคไข้ท้องเดิน โรคเฉียด
โรคเชื้อคากักเสบ และบาดแผลต่าง ๆ

โรคราก (Mange) โดยมากมัก
พบเป็นแก้ม่า ซึ่งมถึง 3 ชนิด คือ
Sarcoptes, Psoroptes, และ Chorioptes
การรักษามักจะใช้ยาที่เข้ากำมะถัน ทาตาม
บริเวณที่เป็นโรค และปรากฏว่าได้ผลดีเป็น
อันมาก สำหรับวิธีอาบน้ำแช่ (Dipping)
ซึ่งไม่เคยทำกันเคย เพราะมีมาจำนวน
น้อย จะเป็นการสิ้นเปลืองมาก

โรคมองคร้อธรรมดา (Strangles)
และระลอกการรักษามักได้ผลดี เป็น ส่วน
มาก เนื่องจากมียาขนานศักดิ์สิทธิ์ คือยา
ซัลฟอนาไมด์ (Sulfonamides) และ
เพนิซิลลิน ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่
หนึ่ง การรักษาไม่ค่อยจะได้ผลเป็นที่พอใจ
เพราะเนื่องจากการขาดแคลนยาของ
ประเทศตนเอง โรคนี้เมื่อเป็นจนแก้ม่าแล้ว
ก็มักจะมโรคอื่น ๆ เข้าแทรกด้วย เช่นโรค
เฉียดคากักเสบ อันเนื่องจากדםหะไหลเข้าสู่
หลอด ในรายเช่นนี้ สัตว์มักจะตายเป็นส่วน
มาก ฉะนั้นจึงต้องระมัดระวังเรื่องโรคแทรก
ซึ่งจะพบบ่อย

โรคหน้าบวม (Osteoporosi) เป็น
โรคที่ค่อนข้างรุนแรงอีกโรคหนึ่ง ซึ่งมักจะ
พบในม้าแก้ม่า การรักษาด้วยการฉีด

ยาและให้ กินยาจำพวกบำรุงกระดูก ไม่ใคร่จะ
ได้ผลนัก แต่ปรากฏว่ามีมาที่ป่วยเป็น โรคนี้
แล้ว ส่งไปเลี้ยงพักทอดที่ตำบลโคกกระเทียม
จังหวัดลพบุรี อาการจะดีขึ้นและหายป่วย
เป็นส่วนมาก ทั้งนี้โดยปราศจากการรักษา
ทางยาใด ๆ ทั้งสิ้น

โรคแอนแทรกซ์ (Anthrax) มัก
จะเกิดเป็นก้อนขนบ่อ ๆ ทั้งในม้า และ โค
เมื่อเป็นแล้วก็มีแต่ทำการรักษาอย่างไร นอก
จากจะทิ้งไว้จนกว่าจะตาย แต่ครั้นมาใน
ปัจจุบันสัตว์ที่ป่วยด้วยโรคนี้ได้รับการ รักษา
เป็นอย่างดี โดยการ ใช้ยาเพนิซิลลินชนิด และ
ปรากฏว่าได้ผลดีมาก สัตว์มักจะรอดเป็น
ส่วนมาก

โรคสาระตัก (Epizooti Lymphan-
gitis) ภายหลังที่ได้หยุดระบาดมานาน โรค
นี้เพิ่งจะเป็นกันชุกชุมขึ้นอีกในระหว่าง สงคราม
โลกครั้งที่แล้ว และภายหลังสงครามมาน
และขณะนี้ก็ได้ทราบว่าเป็นโรคระบาดได้ระบาดลูก
ตามไป ถึงบรรดา ม้าแข่ง ของ บางคอก แล้ว
วิธีการรักษาด้วยการ ฉีดและ ใช้หลอดเผาไฟ
นั้น ไม่ค่อยจะได้ผลนัก จำเป็นต้องให้ยา
อื่นชนิดประกอบไปด้วย เช่นยาที่เข้าดำรหนู
หรือไปแคตตีเซียม ไอโอไดด์ การทำตาย
สัตว์ บ่อยยังไม่เคยทำกันเคย เพราะมาของ
ทางราชการม่น้อย หาซื้อได้ด้วยความยากแและทง

ยังมีราคาแพงมาก จึงจำเป็นต้องรักษากัน ด้วยการเลี้ยง การใส่ยาเพนดิลินินไม่ปรากฏว่าได้ผลเลย

โรคเซอร์รา (Surra) ได้เริ่มระบาดกันชุกชุม เมื่อครั้งมหาสงครามเซเชียวรบพาคือระหว่างกองทัพไทยได้ยাত্রาเข้าใต้เขตต์แคว้นเชียงตุง โรคได้เริ่มเกิดขึ้นในม้าของกองพันทหารมาก่อนท่อน ทางกรรไต้ตั้งระดมสัตว์รักษปรวบกกันเป็นกรรใหญ่ สัตว์ตัวใดที่พิจารณาว่าพอจะทำการรักษา เขียวยาได้ก็รักษากันด้วยการฉีดนากาโนด หรือ Bayer 205 ตัวใดที่มีอาการมากและเป็นม้าขนาดเด็ก ได้ใช้วิธีทำตายเสียเป็นจำนวนมาก จนแทบจะไม่มีมาใช้ในราชการ การปรวบโรคนี้ได้ผลเป็นล้นน้อย เพราะว่าในบริเวณนั้นเป็นแหล่งของโรค มีตัวเห็ดอบและแมลงวันชุกชุม ภูมิประเทศเต็มไปด้วยป่าเขา สัตว์ที่หายแล้วก็กลับเป็นขึ้นได้อีก ครั้นสงครามสงบลงแล้ว บรรดาสัตว์พาหนะต่างๆ ก็ได้ถูกนำกลับมาเลี้ยงหน่วยประจำถิ่นของตน สัตว์เหล่านี้เองโดยฉะเพาะอย่างยิ่งสำหรับโค ได้นำเชื้อมโรคระบาดแพร่หลายยังท้อง ถิ่นเดิมของตนด้วย โรคนี้จึงได้เรอรงมาจนกระทั่งปัจจุบัน

โรครินเดอร์เปสต์ (Rinderpest) เป็นโรคระบาดที่ร้ายแรงที่สุดของโค กระบือ

และโคเริ่มระบาดมานานแล้ว ทางกรรไต้ยังไม่สามารถจะปรวบปรวบให้หมดสิ้นไปได้ เพราะยังขาดวัคซีนและซีรัม โรคจึงได้เกิดเป็นกันชุกชุมขึ้นอีก เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นลงแล้วใหม่ๆ ปัญหาเรื่อง การปรวบโรคนี้ นับว่าเป็นเรื่องใหญ่ยิ่งอันหนึ่งของกรมปศุสัตว์และสัตว์พาหนะ สำหรับทางด้านกองทัพบกซึ่งมีแต่โค จึงนับว่าไม่ได้ สำคัญนัก เพราะโคมีความต้านทาน ต่อโรคคือ โรคนี้ดีกว่ากระบือซึ่งเป็นกระดูก สันหลังของชาวนา แต่อย่างไรก็ตามเมื่อปรากฏว่า มีโรคระบาดเกิดขึ้น แก่โคของกรมกองทหาร ต่าง ๆ แล้ว สัตว์รักษของทหารก็ได้รวมมือกันอย่างใกล้ชิดกับสัตวแพทย์ของกรมปศุสัตว์ ๆ ช่วยกันปรวบโรคกันอย่างจริงจัง มีดังนี้

โรคปากหรือโรคปากและเท้าเปื่อย (Foot & Mouth Disease) มักจะมีระบาดเป็นชนบ้อย ๆ แก่โคของทาง ราช การ ทหาร เชื้อของโรคที่เกิดขึ้นเป็นเชื้อชนิดอ่อน จึงมิได้ทำความเสียหายให้มากมายนัก โคที่เป็นโรคนี้แล้วมักจะหายเป็นล้นมาก สัตว์รักษยังไม่เคยคิด หังไม่เคยนกที่จะทำตาย สัตว์ที่ป่วยเป็นโรคนี้ ดังเช่นที่สัตวแพทย์ในอเมริกาเขาทำกัน เพราะนั้นอาจเป็นเชื้อชนิดแรง ผิดกับที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองของเรา และอีกประการหนึ่งสัตว์พาหนะของเขา

การรักษามันอย่างเหลือเฟือ การรักษาของ
 เพียงแต่ใช้หมานินทา
 โรคไชบ่า (Piroplasmosis) มีพบ
 ในฤดูที่มแมลงชุกชุม
 การ
 โดยการใส่ Try-
 Acaprin

โรคนอกจากที่กล่าวแล้ว ยังมีโรค
 ซึ่งได้แก่โรคที่เกี่ยวแก่เครื่องย่อย
 อาหารซึ่งทำให้สัตว์ท้องเดิน โรคเดียวกัน
 โรคเขือตาอีกเดิม และบาดแผลต่าง ๆ ทุก
 ชนิด โรคกรรมตาทุกตัวนั้น มักจะพบเป็น
 แก้ม้ามคามองพื้นทหารม้าต่างๆ เสมอ และ
 การรักษาก็มักจะได้ผลดีเป็นส่วนมาก

ยาบาก็โทน

บำรุงและรักษาไตโดยชะเพาะ อาการของโรคไต
 ไม่ปกติ คือ ปวดหลัง บิดลำอะแดง ชื้นชื้นเป็น ตะกอน
 นอนกัน, บิดลำอะไม่ปกติ, อ่อนเพลียระเหยใจไม่คึกคัก
 ในชีวิต.

—ถ้าท่านมีอาการดังกล่าว—

ควรใช้ ยาบาก็โทน บำรุงและรักษาไตของท่าน
 เดี่ยวท่านจะเห็นผลเร็ว ใช้ได้ทั้งชายหญิง
 มีจำหน่ายที่

โยคีสถาน—ดีพระยา

โทรศัพท์ ๓๑๒๒๖

และตามร้านขายยาทั่วไป